

ISSN 2312-1815

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

**ВІСНИК
ПРИКАРПАТСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ.**

ПОЛІТОЛОГІЯ

Випуск 14

Видається з 2006 р.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
2020

*Затверджено до друку
вченою радою Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника (протокол № 2 від 25 лютого 2020 р.)*

Редакційна колегія: д-р політ. наук, проф. О.БАБКІНА (Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова (Україна)), д-р політ. наук Р. БАРОН (Академія наук Чеської Республіки (Чехія)), д-р політ. наук, проф. В. БУРДЯК (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Україна)), д-р політ. наук, проф. В. ВОЙНАЛОВИЧ (Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України (Україна)), д-р габ., проф В. ВЛОДАРКЕВИЧ (Природничо-гіманітарний університет в Седльцах (Польща), канд. політ. наук Н. ГОЛУБ'ЯК (*відповідальний секретар*) (ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (Україна)), д-р політ. наук, проф. С. ДЕРЕВ'ЯНКО (ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. (Україна)), д-р філос. наук, проф. Д. ДЗВІНЧУК (Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (Україна)), д-р К. ЄДРАЩУК (Університет імені Адама Міцкевича в Познані (Польща)), д-р габ. Б. ЖДАНЮК(Факультет політології і соціології, Варшавський університет Польща, посол Республіки Польща в Республіці Молдова), д-р політ. наук, проф. Й. МАРШАЛЕК-КАВА (Торунський університет ім. М. Коперника (Польща)), д-р політ. наук Р. КАМУНТАВІЧУС (Інститут Великого Князівства Литовського в Каунасі (Литва)), д-р політ. наук, проф. В. КЛИМОНЧУК (ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (Україна)), д-р політ. наук, проф. А. КОЕН (Центр зовнішньополітичних досліджень ім. Дугласа і Сари (США)), д-р політ. наук, президент Української академії політичних наук В. КОТИГОРЕНКО (Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України (Україна)), д-р іст. наук, проф. М.КУГУТЯК (ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. (Україна)), д-р наук, проф. політології А. ЛО ПРЕСТІ (Папський університет «Анжелікум» (Італія)), д-р іст. наук, проф. політології В. МАРЧУК (*голова редколегії*) (ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (Україна)), д-р політ. наук, проф. І. МОНОЛАТІЙ (ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. (Україна)), д-р політ. наук, проф. М. НАГОРНЯК (ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. (Україна)), д-р іст. наук, проф. Є. ПАЩЕНКО (Загребський університет (Хорватія)), д-р габ., проф. політології С. СУЛОВСКИ (декан факультету політології і соціології, Варшавський університет (Польща)), д-р політ. наук, проф. В.ЦВИХ (Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)) д-р політ. наук, проф. І. ЦЕПЕНДА (ректор ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (Україна)), д-р габ., проф. суспільної етики П. ШАЛЕНБЕРГ (Падерборнський університет (Німеччина)), д-р політ. наук, проф. Г. ЩЕДРОВА (Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля (Україна)).

Адреса редакційної колегії:

76025, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Вісник Прикарпатського університету. Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ: Плай, Вип.14. – 2020. – 325 с. – ISSN 2312-1815. – Резюме укр., англ., рос. мовами

У збірнику вміщено наукові статті, присвячені актуальним проблемам теорії та історії політичної науки, політичним інститутам і процесам, геополітиці й міжнародним відносинам і дослідженням молодих науковців.

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2020

ЗМІСТ

ДО ЮВІЛЕЮ Сергія Мироновича Дерев'янка	7

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

<i>Агафонова Ганна, Карчевська Олена</i> Політичний перформанс як інструмент формування політичної культури українського суспільства.....	16
<i>Березовська-Чміль Олена, Пилипець Уляна</i> Особливості формування громадянського суспільства в Україні.....	24
<i>Бичай Руслан</i> Політична соціалізація та внутрішньо переміщені особи в Україні як предмет дослідження політичної науки.....	31
<i>Дерев'янка Сергій</i> Зміни до Конституції України як питання політичної доцільності.....	37
<i>Захаренко Костянтин</i> Відкритість інформаційного простору та контроль за доступністю інформації	46
<i>Марчук Наталія</i> Використання інструментів PR в органах місцевого самоврядування на прикладі Івано-Франківської області.....	55
<i>Мельничук Василь</i> Місцеві вибори-2020 в умовах децентралізації влади: виклики для місцевого самоврядування.....	59
<i>Присяжнюк Тетяна</i> Інформаційно-маніпулятивні технології у системі загроз національній безпеці України.....	65
<i>Русняк Андрій</i> Традиційні ЗМІ як актори процесу політичного конструювання суспільства.....	74
<i>Шлемкевич Тетяна</i> Дезінформація в інформаційному просторі України як виклик сьогодення.....	85

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНИХ І ВІТЧИЗНЯНИХ ПОЛІТИЧНИХ УЧЕНЬ

<i>Вонсович Сергій</i> Спектральне застосування методологічних підходів у дослідженні перехідних (транзитивних) процесів посткомуністичних, порадянських суспільств	90
<i>Кобець Юлія</i> Синергетичні основи соціально-політичної революції та еволюції.....	97
<i>Матвієнків Світлана, Головчинський Назар</i> Теоретико-методологічні засади дослідження поняття «війна».....	103
<i>Москалюк Михайло</i> Інститут президентства України у вітчизняних політологічних дослідженнях.....	114
<i>Чорнописький Василь</i> Лобізм як чинник демократичних трансформацій: теоретико-методологічні засади	120
<i>Шекета Мар'яна</i> Все ще націоналізм чи вже сепаратизм: політико-правове порівняння понять.....	126

ГЕОПОЛІТИКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

<i>Berezovska-Chmil Olena, Kobets Yuliia, Mishchuk Mariana</i> The security element of Ukraine’s integration in EU in the conditions of “hybrid war” (political and economic context).....	134
<i>Marchuk Vasyl, Holubiak Nataliia</i> Security cooperation in the Visegrad group: new challenges and hybrid threat.....	144
<i>Бойчук Орест</i> «Нова роль» історичної політики в польсько-німецьких відносинах в 2007 році.....	153
<i>Будко Марина</i> Реакція ЗМІ Великої Британії на сприйняття Брекзиту у країнах ЄС.....	165
<i>Голуб’як Наталія</i> Нові ініціативи Спільної політики безпеки та оборони Європейського Союзу.....	171
<i>Гринюк Ірина</i> Роль кордону в польсько-українських стосунках.....	177
<i>Гурак Ігор, Заліська Антоніна</i> Зусилля керівництва Росії для дискредитації України як “failed state”: економічний та політичний виміри.....	191
<i>Макарчук Назар</i> Етнотуризм як складова європейської інтеграції України: методологія і політологічний аналіз.....	206
<i>Марчук Василь, Гладій Василь</i> Моделі місцевого самоврядування: європейський досвід і реалії України.....	215
<i>Стецюк Наталія, Франків Юлію</i> Політика канцлера Німеччини Ангели Меркель з приводу побудови Північного потоку-2.....	224
<i>Статкевич Михайло</i> Україна - Канада: основи безпекового партнерства.....	232
<i>Струтинська Тетяна, Мартисевич Алла</i> Основні напрями польсько-німецької співпраці.....	240
<i>Климончук Василь, Масик Юлія</i> . Особливості перетворення політичних систем Балтійських країн у складі ЄС.....	250

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

<i>Lauren Nyquist, Mary Neuburger, Maya Patel, Oksana Lutsyshyna, Matthew Orr, Matt Maldonado, Milena Djordjevic-Kisacanin, Abigail Kuchek</i> The Zelensky Phenomenon: Youth, Social Media and Political Engagement in Ukraine.....	258

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

<i>Арделі Олександра</i> Консолідація національної демократії в країнах Центрально-Східної Європи: теоретико- методологічні засади.....	276
<i>Дуткевич Василь</i> Інструменти координаційної політики Україна-ЄС.....	284
<i>Макарчук Назар</i> Етнотуризм в соціокультурному середовищі: концепція дослідження.....	291
<i>Мельничук Василь</i> Місцеве самоврядування та територіальна організація влади на субрегіональному рівні: пошуки компромісу.....	303
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	315

УДК 327.8(470+571)(477)-029:33“20”

Ігор Гурак, Антоніна Заліська

ЗУСИЛЛЯ КЕРІВНИЦТВА РОСІЇ ДЛЯ ДИСКРЕДИТАЦІЇ УКРАЇНИ ЯК “FAILED STATE”: ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІРИ

В рамках статті висвітлено теоретичні підходи відомих дослідників щодо поняття “failed state”, окреслено, в який спосіб керівництво Російської Федерації за часів президентства в Україні Віктора Ющенка (2005-2010 рр.) та Петра Порошенка (2014-2019 рр.) намагалося дискредитувати Україну, трактуючи її як “неспроможну державу”, проаналізовано реальний стан, який свідчить про те, що в очільників Кремля немає як моральних підстав, так і фактичного підґрунтя для відповідних висловлювань.

Ключові слова: Україна, Російська Федерація, “failed state”, Владімір Путін.

Помаранчева революція та обрання третім президентом України Віктора Ющенка розглядалися керівництвом Кремля як вагома загроза його владним інтересам та національним інтересам Російської Федерації в цілому. У зв'язку з подіями в Україні, московські очільники інтенсифікували діяльність, яка була спрямована на посилення їхнього контролю за політичними процесами в Росії та зведення до мінімуму ризиків втрати влади після президентських виборів 2008 р. Зокрема, були внесені зміни до виборчого законодавства, закону про політичні партії, на законодавчому рівні закріплено посилення контролю за діяльністю громадських організацій тощо [45, s. 211-212].

Одночасно здійснювалися кроки, які мали на меті дискредитувати Україну в міжнародному середовищі. Одним із засобів, що повинен був допомогти керівництву Росії досягнути такої цілі, стала спроба закріпити за Україною реноме “неспроможної / недієздатної держави” (“failed state”). Загальновідомо, що в середовищі російських політологів теза про Україну як “failed state” висловлювалася ще з 90-х рр. ХХ ст. Починаючи з часів Помаранчевої революції, такі висловлювання поступово увійшли до російського політологічного мейнстріму. Особливо відомий маніпуляціями на цю тему засновник “неоєвроазійства” Александр Дугін, який окреслював Україну як “неспроможну державу”, “помилкову країну” чи “країну, приречену на розрив” [10; 30]. Після того, як Росія накопичила ресурсний потенціал для геополітичного реваншу, прагнення до якого Владімір Путін чітко задекларував в ході промови на Мюнхенській конференції з питань безпеки у лютому 2007 р. [19, с. 172.], висловлювання про Україну як “неспроможну державу” стали органічною частиною лексики керівництва Російської Федерації.

Впродовж останніх років відповідна риторика є одним із знарядь, яке російське керівництво використовує в гібридній війні проти України. Така практика застосовується в рамках реалізації нових підходів Російської Федерації щодо сучасних конфліктів, які недвозначно були окреслені начальником Генерального штабу російських збройних сил Валерієм Герасимовим ще на початку 2013 р. Тоді, виступаючи на загальних зборах так званої “Академії воєнних наук”, він заявив: ““правила війни” істотно змінилися. Зросла роль невійськових способів досягнення політичних і стратегічних цілей, які в ряді випадків за своєю ефективністю значно перевершили силу зброї. Акцент використовуваних методів протиборства зміщується в бік широкого застосування політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та

інших невійськових заходів, реалізованих із використанням протестного потенціалу населення...” [5].

Нове бачення щодо методів поширення та посилення свого впливу на світовій арені нетрадиційними засобами було також відображено в рамках чинної Концепції зовнішньої політики Російської Федерації, затвердженої Владіміром Путіним у 2016 р. Зокрема, в документі вказується, що “невід’ємною складовою сучасної міжнародної політики стає використання для вирішення зовнішньополітичних завдань інструментів “м’якої сили”, перш за все можливостей громадянського суспільства, інформаційно-комунікаційних, гуманітарних та інших методів і технологій, на додаток до традиційних дипломатичних методів” [36].

Виклики та загрози, які несе для України відповідна діяльність Російської Федерації, зумовлюють актуальність окресленої в рамках роботи проблеми.

Окремі аспекти проблеми, пов’язаної із дослідженням явища “failed state”, розкриваються в роботах Вільяма Зартмана, Дмитра Крапивенка, Пола Міллера, Стівена Ратнера, Роберта Ротберга, Олени Суший, Джеральда Хельмана та інших науковців [14; 27; 38; 46; 47; 51]. Впродовж останніх років українські автори доволі часто аналізують заяви керівництва Кремля, які стосуються гуманітарного виміру “неспроможності” української держави. Беручи до уваги у своїй роботі результати наукового пошуку згаданих вище авторів, нами зроблено спробу висвітлити зусилля російських високопосадовців, спрямовані на дискредитацію України як “failed state”, насамперед через призму економічних, частково – політичних чинників, та подати аргументацію, яка демонструє неправдивий та, головним чином, маніпулятивний характер подібних висловлювань.

В науковий обіг поняття “failed state” було введено американськими вченими Стівеном Ратнером та Джеральдом Хельманом у 1992 р. До “неспроможних країн” дослідники зараховували тих міжнародних акторів, які не могли бути членами міжнародної спільноти і втратили можливість здійснювати державне управління на власній території через громадянські заворушення, занепад державного апарату і (або) економічну слабкість [38, р. 3].

У 1994 р. було розпочато американський урядовий проєкт під назвою “State Failure Task Force”. В його рамках було зроблено спробу оцінити причини “неспроможності” тих чи інших країн та допомоги політикам в ідентифікації подібних випадків. Ця “тактична група” визначила, що потенційними причинами відповідного стану речей можуть бути революційні чи етнічні війни, несприятливі зміни режимів і геноциди. Таким чином, дослідники практично повністю зосередилися на насильницькій неспроможності, ігноруючи, натомість, інші моменти, як-от економічні показники, легітимність режимів тощо [1].

У 1995 р. з’явилася праця, присвячена відповідній проблематиці, авторства американського вченого Вільяма Зартмана під назвою “Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority”. У своїй роботі професор Школи перспективних міжнародних досліджень університету (SAIS) ім. Джона Гопкінса проаналізував “collapsed states” / “зруйновані держави” та визначив три фактори, які можуть призвести до такого стану: крах суверенітету, інституційних можливостей і безпеки. Професор Зартман наголошував, що держава може зазнати краху через паралізованість або ж відсутність територіальної безпеки, втрату символічної влади, втрату легітимності, соціоекономічну неспроможність і порушення правопорядку [51, р. 5-10].

В 2004 р. у Принстоні, штат Нью-Джерсі, було опубліковане дослідження професора Роберта Ротберга “When States Fail: Causes and Consequences”. В рамках

роботи науковець вводить поняття “політичних індикаторів”, які є підставою для класифікації держав на сильні та слабкі. До таких індикаторів він відніс: здатність держави забезпечувати безпеку людей, наявність у неї впорядкованої системи врегулювання питань, наявність державних механізмів участі в політичному житті, а також різні компоненти матеріальної інфраструктури. З його точки зору, слабкі держави не здатні забезпечувати своїх громадян більшістю окреслених вище можливостей [47, р. 2-5]. Такі держави Роберт Ротберг поділяє на три групи: слабкі, неспроможні та зруйновані. Слабкими він вважає держави, які характеризуються конфліктом з приводу контролю над політичною та економічною сферами, в ході якого не застосовуються насильницькі засоби. Неспроможним державам, навпаки, притаманний триваючий насильницький конфлікт. Зруйновані держави за Ротбергом – це держави, що характеризуються «вакуумом влади», натомість деякі політичні блага, які в них існують, забезпечуються виключно на місцевому рівні [47, р. 5-10].

Доволі цікавою нам видається також праця “Fixing Failed States: A Framework for Rebuilding a Fractured World” авторства засновників Інституту державної ефективності (Вашингтон) Ашрафа Гані³ та Клери Локхарт. У дослідженні стверджується, що держава – це “серце прогресу нації” з точки зору встановлення і забезпечення дотримання правил, необхідних для керівництва політичним та економічним життям країни, а також сталого забезпечення основних соціально-економічних потреб народу. Виходячи з відповідних параметрів, автори визначають “неспроможну державу” як таку, керівництво якої не здатне забезпечити свій народ “навіть найелементарнішими засобами виживання, як-от: чиста вода, початкова освіта та підтримка вирощуваної вдома сільськогосподарської продукції...” [37, р. 18].

Певним чином, узагальнюючи напрацювання своїх попередників, заступник директора центру з питань національної безпеки Техаського університету в Остіні і колишній співробітник Білого дому Пол Міллер, приходять до наступного визначення: “неспроможна держава” – це така держава, “яка не підтримує громадський порядок або не забезпечує базовими послугами своїх громадян і / або в якій знищене верховенство права і приватні суб’єкти безкарно чинять насильство; в якому економічна активність сповільнена, зупинена або навіть зведена нанівець; в якому показники розвитку людського потенціалу, як-от: дитяча смертність, ймовірна тривалість життя, доступ до води та електрики, а також грамотність – одні з найгірших у світі; і / або яка не в змозі здійснювати суверенне управління на своїй території”.

У своїй праці Пол Міллер акцентує увагу на тому, що багато критеріїв, які використовуються для ідентифікації “неспроможних держав”, є доволі “гнучкими”. Крім того, науковці використовують довільні підходи до цих критеріїв, через що кількість неспроможних держав у їхніх дослідженнях може суттєво відрізнятись [46, р. 53]. Подібна тенденція простежується також в рамках заяв політичних діячів. Останні, виходячи не з теоретичних засад, а, насамперед, з меркантильних практичних інтересів, дозволяють собі “підтягувати” під такі трактування або ж називати “неспроможними” цілком стабільні та самодостатні держави.

Після підписання 28 травня 1997 р. угод про розподіл Чорноморського флоту та розміщення російського Чорноморського флоту на території України перший президент Російської Федерації Борис Єльцин (1991-1999 рр.), звертаючись до російських чиновників, сказав фразу: “Прокинувся вранці – подумай, що ти зробив для України” [2]. Попри таку позитивну риторіку, українсько-російські відносини навіть за часів президентства Бориса Єльцина не були простими. Представники російського

³ З 2014 р. – президент Афганістану.

істеблiшменту та значна частина російського суспільства традиційно розглядали Україна як “штучну”, “неспроможну” державу, заперечуючи існування окремого українського народу, зневажливо називаючи українську мову “діалектом” [15].

Аналіз ситуації на пострадянському просторі дає підстави для констатації однієї закономірності: кроки України в напрямку демократизації, що традиційно супроводжуються дистанціюванням від офіційної Москви, викликають активізацію російської риторики з приводу “неспроможності” української держави. На рівні осіб, які формують політичний порядок денний Російської Федерації, такі висловлювання відносно України почали доволі часто використовуватися впродовж другої половини президентства в Україні Віктора Ющенка. Так, на початку червня 2007 р. в ході зустрічі із журналістами з країн-членів “Великої вісімки” російського президента Владіміра Путіна попросили прокоментувати слова канцлера ФРН Герхарда Шредера (1998-2005 рр.), який назвав його “демократом чистої води”. Відповідаючи на питання у притаманній для нього саркастичній манері, керівник Кремля спочатку покритикував США та Європу за тортури, жорстоке поводження із демонстрантами тощо, а потім додав: “...Була одна надія на хлопців з України, однак і вони себе повністю дискредитували, там справа йде просто до суцільної тиранії. Повне порушення Конституції, всіх законів і так далі...” [11].

Найбільш неоднозначною заявою стосовно України, з нашої точки зору, у цей період російський президент відзначився в ході засідання Ради Росія – НАТО на початку квітня 2008 р. Тоді, як повідомляє російська газета “Коммерсантъ” з посиланням на джерело в делегації однієї з країн НАТО, Владімір Путін, звертаючись до президента США Джорджа Буша (2001-2009 рр.) емоційно заявив: “Ти ж розумієш, Джордж, що Україна – це навіть не держава! Що таке Україна? Частина її території – це Східна Європа, а частина, і значна, подарована нами!” [21].

Менше ніж за рік після згаданої заяви російського президента у подібному руслі висловився заступник директора Інституту Європи РАН, член Ради при Президенті РФ зі сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства і права людини, радник заступника керівника Адміністрації Президента РФ із зовнішньої політики, Сергій Караганов. В рамках інтерв’ю для “Русского Журнала” він зокрема заявив: “...в результаті втрати українською владою контролю над своєю власною територією там відбувається шалена десуверенізація. Але не на користь якоїсь зовнішньої сили, а просто відбувається розпад держави. Це абсолютно очевидно”. Наголошуючи на своїй поінформованості у питаннях, які стосуються подій в Україні, Сергій Карганов, незрозуміло, на основі яких даних, підкреслив, що на Заході всі намагаються відгородитися від України та трактують її як щось взагалі незрозуміле. Більше того, в ході інтерв’ю він навіть підняв питання з приводу можливої окупації України “групою дружніх держав” [13].

За часів президентства Віктора Януковича риторика керівництва Російської Федерації стосовно України закономірно носила інший характер. Після перемоги Революції Гідності, анексії Криму та початку російської агресії на Донбасі Кремль знов повернувся до практики часів Ющенка. Особливо активно на “неспроможності” України наголошувалося в роки, які передували останнім українським виборам.

Практично під час кожного серйозного виступу Владімір Путін присвячував багато часу “українському питанню”. При цьому, майже завжди, коли справа заходила про Україну, очільник Кремля не втрачав можливості наголосити на різного роду негараздах, з якими доводиться мати справу українцям. Для прикладу, під час “Прямої лінії” у червні 2017 р. Владімір Путін зазначив, що ще кілька років тому середня заробітна плата в Російській Федерації та Україні були приблизно однаковими.

Натомість, з його слів, станом на час, коли відбувалася зустріч, у росіян заробітки зросли, натомість в українців – знизилися майже в двічі, також вдвічі зросли ціни на воду для українських споживачів, а пенсії зменшилися на 45%. На завершення “українського блоку”, характеризуючи становище в Україні, він російською мовою навів цитату з твору Тараса Шевченка “І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм...”, яка складалася зі слів: “Доборолась Україна до самого краю, гірше ляха свої діти її розпинають” [32].

В жовтні того ж року в ході засідання Міжнародного дискусійного клубу “Валдай”, на якому традиційно виступає Володимир Путін, говорячи про Україну, серед іншого він зазначив: “... ситуація всередині країни і з економічної, і з внутрішньополітичної точки зору деградувала до межі...” [43]. У грудні 2017 р. в рамках виступу на “Великій прес-конференції” російський президент порівняв Україну з Російською Федерацією зразка 90-х років ХХ ст., назвавши її при цьому “брудною калюжею”, “з якої олігархи виколупують і ловлять для себе золоту рибку” [49].

Подібна риторика мала місце і в наступному 2018 р. Так, під час виступу на черговому засіданні Міжнародного дискусійного клубу “Валдай” Володимир Путін наголосив, що “... відбувається повна деіндустріалізація української економіки. Адже інвестицій практично немає, там це просто розмови про всякі інвестиції, нічого ж немає. Як можна працювати з економікою, яка постійно здригається, підринається зсередини внутрішньополітичними кризами, і з країною, де нагнітається якась військова істерія?” [44]. Натомість у грудні на “Великій прес-конференції” він, звертаючись до журналіста каналу “Russia Today” Іллі Петренка дозволив собі порівняти ситуацію в Україні із ситуацією на території окупованого росіянами Донбасу: “Колега Ваш з українських ЗМІ говорив про важкі випробування, які випали на долю людей, що проживають в Донбасі і в Луганській області, про те, що у них там низький рівень життя. А на Україні що, краще, чи що? Там приблизно так само як на Донбасі, в цілому, – все гірше і гірше стає” [50].

Своєрідним завершальним акордом, який чітко демонструє справжнє відношення офіційного Кремля до України та його подання української держави на міжнародній арені, можна вважати слова Владислава Суркова – помічника президента Росії (2013-2020 рр.). Кілька тижнів після свого звільнення із згаданої вище посади, в ході одного інтерв'ю лютому 2020 р. він зазначив: “України немає. Є українство. Тобто, специфічний розлад умів. Дивним чином доведене до крайніх ступенів захоплення етнографією. Таке криваве краєзнавство. Сумбур замість держави. Борщ, Бандера, бандура є. А нації немає. Брошура “Самостійна Україна” є, а України немає...” [26]. Таким чином, російський політик, який з часів президентства в Україні Віктора Януковича і до початку 2020 р. був незмінним куратором “українського напрямку” в російській політиці, без жодної дипломатичної еквілібристики описав, як в Кремлі дивляться на Україну.

Навіть поверхневий аналіз висловлювань очільників Російської Федерації на чолі із Володимиром Путіним стосовно ситуації в Україні за часів президентства Віктора Ющенка свідчать про їхній позбавлений фактичного підґрунтя та відверто маніпулятивний характер. Зокрема, розглядаючи згадувані висловлювання Володимира Путіна 2007 р. щодо української “тиранії” варто наголосити, що в той час, відповідно до “Індексу демократії”, складеного “Economist Intelligence Unit”, Україна відносилася до “недосконалих демократій” / “*flawed democracies*”, займаючи 52-53 місце серед 167 країн. Росія, натомість, займаючи місце нижче 100, входила до так званих “перехідних режимів” / “*hybrid regimes*” [33; 48].

Реагуючи на слова російського президента, які він сказав Джорджу Бушу в Бухаресті у квітні 2008 р., варто наголосити, що подібна заява була висловлена стосовно територіально найбільшої країни Європи. Крім того, слід мати на увазі, що йдеться про період в історії української державності, коли в країні не тільки суттєво покращилася ситуація із рівнем демократії, про що йшлося вище, але й високі темпи розвитку демонструвала економіка. Зокрема, за результатами 2006 та 2007 рр. зростання українського ВВП становило більше 7% [35]. До того ж, у лютому 2008 р. Україна підписала протокол про приєднання до Маракешської угоди про створення СОТ, а у травні 2008 р. наша держава стала повноправним членом цієї організації (для порівняння, Російська Федерація приєдналася до СОТ тільки у серпні 2012 р.) [31].

Виходячи з абсурдності висловлювань Сергія Караганова стосовно втрати українською владою контролю над своєю територією, як, зрештою, і порушення тези про потенційну окупацію України, вважаємо за доцільне просто проігнорувати їх. Однак при цьому слід пам'ятати, що йдеться про особу, до якої, в міру займаних нею посад, повинні були дослухатися в Кремлі. Що ж стосується тверджень про дистанціювання Заходу від України, то тут варто згадати кілька фактів, які характеризують тогочасні відносини України з ЄС та США та чітко демонструють цілком протилежні тенденції. Так, 18 червня 2007 р. у Люксембурзі укладено Угоду між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз. У жовтні 2008 р. офіційні Київ та Брюссель розпочали діалог, зорієнтований на досягнення порозуміння стосовно безвізових поїздок українських громадян до Євросоюзу. У березні 2007 р. Україна та ЄС розпочали переговори щодо підписання “нової посиленої угоди”. Під час Паризького саміту у вересні 2008 р. сторони погодили, що нова угода матиме назву “Угода про асоціацію” та оновить спільні інституційні рамки “Україна – ЄС”.

Позитивною динамікою відзначалися також і українсько-американські відносини в той час. Так, впродовж 2006 р. офіційний Вашингтон визнав Україну державою з ринковою економікою та скасував обмежувальну поправку Джексона-Веніка. У кінці 2008 р. міністр Закордонних справ України Володимир Огризко та державний секретар США Кондоліза Райс підписали Хартію Україна – США про стратегічне партнерство, в якій наголошувалося на стратегічному характері двостороннього діалогу та поновлювалися безпекові гарантії / запевнення, що ґрунтувалися на Будапештському меморандумі [6; 7].

Переходячи до аналізу висловлювань керівництва Кремля щодо “неспроможності” України після перемоги Революції Гідності, варто наголосити, що російська агресія однозначно зумовила негативні зміни у житті пересічних українців, які можна легко відстежити в економічній та фінансовій сферах. Зокрема, у **2014 р. ВВП України впав на 6,8%; у 2015 р. – на 9,9%** [3]. **В ті ж самі роки інфляція склала рекордних 22,9% та 43.3% відповідно, що, до речі, вище, ніж під час світової фінансової кризи 2008-2009 рр. (тоді у 2008 р. інфляція склала 22,3%, у 2009 р. – 12,3%)** [12]. Через це державний борг України, який традиційно вимірюється в доларах, впродовж 2014-2015 рр. суттєво зріс та сягнув 81,2% ВВП країни [28].

Однак, не дивлячись на такі негативні зміни та необхідність через російську агресію щороку витратити приблизно 5% державного бюджету на потреби сектору безпеки та оборони [23; 24], українці змогли знайти адекватні механізми не тільки для стабілізації ситуації в державі, але і позитивних зрушень. Так, починаючи з 2016 р., намітилася стала тенденція до зростання українського ВВП. За результатами 2016-2019 рр. сумарне зростання ВВП України склало 11,5% [18; 35]. Для порівняння, у випадку із Росією ріст ВВП за ці ж роки становив всього 5,9% [25].

Позитивні зрушення простежуються також і в плані співвідношення державного боргу України до ВВП держави. Так, у 2017 р. це співвідношення знизилося до 72,3%, у 2018 р. – до 63,2% [9; 28], у 2019 р. показник опустився нижче 50% [16].

Незважаючи на різноманітні виклики, станом на 2019 р. демонструє свою стійкість українська фінансова система. Свідченням цього може бути успішне розміщення у червні 2019 р. чергової партії єврооблігацій на суму 1 млрд. євро. Важливо, що на відповідні цінні папери визначено нарахування відсотків за ставкою 6,75% річних, що є найменшою ставкою за період після Революції Гідності, коли українська держава відновила таку практику [29]. Ще одним доказом позитивних зрушень у фінансовій сфері є зростання прибутків українських банків, яке за результатами 2019 р. склало майже 60 млрд грн, причому 59% цієї суми були згенеровані державними банками [17].

В умовах триваючого конфлікту з Російською Федерацією Україна також системно посилює свої збройні сили. Починаючи з 2015 р., збільшується чисельність, бюджетне фінансування та грошове забезпечення особового складу Збройних сил України. У 2017 р., відповідно до рейтингу “Global Firepower”, Україна увійшла до 30 кращих армій світу [20]. Станом на 2020 р. “Global Firepower” розташував українські Збройні сили на сьомому місці в Європі (з 34-х) [34] та двадцять сьомому – у світі (зі 138-ми) [52].

Паралельно в державі сформована інституційно-правова база для протидії корупції. Очевидно, що їй ще доведеться довести свою дієвість. Однак, сам факт появи розгалуженої мережі антикорупційних органів, що включає в себе Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Агентство з розшуку та менеджменту активів, Державне бюро розслідувань, Вищий антикорупційний суд України, за наявності активного громадянського суспільства, з розгалуженою мережею громадських організацій, належною увагою до відповідної сфери з боку журналістів об’єктивно створює передумови для позитивних зрушень.

Так само вселяє надію на позитивні зміни в Україні реформування держави. Як свідчать висловлювання західних політиків та експертів, за період після Революції гідності в Україні у плані реформування досягнуто більшого прогресу, ніж за попередні 23 роки української державності [4; 8; 22; 39].

Різноманітні показники розвитку, без сумніву, є надзвичайно важливими для усвідомлення, наскільки спроможною / дієздатною є та чи інша держава. Водночас, сприйняття країни на міжнародній арені значною мірою залежить від її розташування в рейтингах авторитетних міжнародних організацій. З 2005 р. Дослідницька програма американського Фонду миру (Fund for Peace) та журнал “Foreign Policy” Фонду миру (Fund for Peace) оприлюднюють Індекс недієздатності держав (Failed State Index), який у 2014 р. було перейменовано на Індекс крихкості держав (Fragile State Index) [27, с. 69]. В рамках відповідного рейтингу оцінюється 12 політичних, економічних, військових, демографічних та інших індикаторів розвитку того чи іншого суб’єкта міжнародних відносин.

За даними 2020-го року, серед 178 країн, зазначених у рейтингу, Україна займає в списку 92 місце⁴. Варто наголосити, що як для європейської країни це не дуже добрий показник. Для прикладу, сусідні Республіка Польща знаходиться на 145-му місці, Румунія – на 136-му, навіть Республіка Білорусь з 103 місцем є в кращому становищі. Однак, зрозуміло, що така ситуація є результатом, насамперед агресії з боку

⁴ Рейтинг побудований у такий спосіб, що чим більший порядковий номер місця, яке займає країна, тим вона стійкіша до викликів та загроз. Тобто, країна розташована на 1 місці є найбільш “крихкою”, натомість, та яка є на останньому 178-му місці – найбільш стійкою.

Російської Федерації [42]. Для усвідомлення цього достатньо подивитися, що в 2013 р. Україна була на 117 місці [40], натомість у 2015 р. – піднялася до 84 [41]. Після цього почався зворотній процес, який, щоправда, в умовах триваючого військового конфлікту із другою військовою потугою світу не може дозволити Україні швидке повернення ситуації до тієї, яка була до початку російської агресії. Водночас, місце, яке Україна займає у відповідному рейтингу, не може бути підставою для керівництва Кремля, щоб трактувати українську державу як “failed state”. Справа в тому, що традиційно Російська Федерація у відповідному рейтингу знаходиться у гіршому становищі, ніж Україна. Так, у згаданому 2013 р. вона знаходилася на 80-му місці [40], натомість у 2020 р. – піднялася на 76 [42]. Таким чином, незважаючи на обставини, в яких доводиться розвиватися Україні, у питанні “неспроможності / крихкості” сьогодні Росія знаходиться в гіршому становищі.

Висновки Американські науковці Стівен Ратнер та Джеральд Хельман в рамках статті “Saving Failed States”, що була надрукована в 1992 р. у журналі “Foreign Policy”, ввели в науковий дискурс поняття “failed state”. Вчені в такий спосіб окреслювали держави, які в міру різнопланових внутрішніх проблем, були позбавлені суб’єктності на міжнародній арені та втратили змогу здійснювати державне управління на власній території. Зазначені вище автори та інші науковці, які зосереджували свою увагу на дослідженні окресленого явища, як правило, пов’язували “неспроможність” країн із внутрішніми конфліктами, нездатністю державних органів виконувати властиві їм функції, суттєвим погіршенням економічних та соціальних показників відповідних суб’єктів міжнародних відносин.

Окремі представники російського політичного істеблішменту ще з часів президентства Бориса Єльцина мали застереження щодо повноцінності української державності. З утвердженням при владі в Російській Федерації Владіміра Путіна та зміщенням акцентів “помаранчевим” керівництвом України в бік європейських та євроатлантичних інтеграційних проєктів офіційний Кремль посилив зусилля, спрямовані на дискредитацію української держави на міжнародній арені. В часи президентства Віктора Ющенка, коли в рамках “Індексу демократії” Україна займала 50-ті місця, а Росія не потрапляла навіть до сотні, коли впродовж кількох років українська економіка демонструвала високі темпи зростання, Владімір Путін говорив, що в Україні розвивається тиранія, що “...Україна – це навіть не держава!”.

Після Революції Гідності та анексії Криму бере свій початок черговий етап пропагандистських маніпуляцій Кремля з метою закріплення за Україною реноме “failed state”. При цьому варто наголосити, що в умовах, коли саме російська агресія спричинила більші втрати для української економіки, ніж світова економічна криза 2008-2009 рр., керівництво Росії намагається використовувати погіршення економічного становища для дискредитації української влади та України в цілому.

Без сумніву, війна Росії проти України зумовила суттєве погіршення економічних та фінансових показників української держави. Водночас, вона дала поштовх до фундаментальних реформ в Україні, зумовила поступове посилення обороноздатності держави. Принципово важливо, що впродовж останніх років, не дивлячись на військовий конфлікт на Донбасі, який триває і зараз, скорочується співвідношення державного боргу України до її ВВП, а саме зростання ВВП є майже вдвічі вищим, ніж відповідні показники Росії. Показовим є і те, що будучи об’єктом агресії з боку Кремля, Україна, згідно з показниками Індексу крихкості держав, займає кращі позиції, ніж Російська Федерація, та, відповідно, є більш стійкою державою.

Таким чином, попри російську агресію та зумовлені нею проблеми, Україна демонструє позитивну динаміку в плані розвитку. Показники цього розвитку, як і

результати авторитетних міжнародних рейтингів, свідчать про те, що відкриті та завуальовані заяви офіційної Москви з приводу “неспроможності” України – це позбавлені фактологічного підґрунтя пропагандистські кліше керівництва Кремля задля послаблення міжнародного авторитету української держави.

1. Антонов А.А. Босния и Герцеговина как несостоявшееся государство. URL: <https://www.twirpx.com/file/2000846/> (дата звернення: 11.02.2020).
2. Борис Ельцин об Украине. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/761674> (дата звернення: 16.11.2018).
3. ВВП України впав на 9,9% в 2015 році. URL: <https://dt.ua/ECONOMICS/vvp-ukrayini-vpav-na-9-9-v-2015-roci-203151.html/> (дата звернення: 16.01.2020).
4. Велика Британія оголошує проєкт на £9 млн для розвитку незалежних ЗМІ в Україні. URL: <https://ukrainepravo.com/news/international/velyka-brytaniya-ogoloshuye-proekt-na-9-mln-dlya-rozvytku-nezaleznykh-zmi-v-ukrayini/> (дата звернення: 10.07.2019).
5. Герасимов В. Ценность науки в предвидении. Новые вызовы требуют переосмыслить формы и способы ведения боевых действий. URL: <https://www.vpk-news.ru/articles/14632> (дата звернення: 11.02.2015).
6. Гурак І. Американський чинник у політиці України. *Українсько-польські відносини в умовах гібридних загроз безпеці: Монографія* / [В. Балюк, М. Дорошко, В. Копійка та ін.]; наук. ред. В. Балюк, М. Дорошко. Київ: Ніка-Центр; Люблін: Видавництво УМКС, 2019. 280 с.
7. Гурак І. Україна на шляху до ЄС в часи президентства Віктора Ющенка: період “втрачених можливостей” чи поміркований поступ в складних геополітичних обставинах? *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2019. № 2 (98). С. 281–298.
8. Домбровскіс: За останні 5 років Україна провела більше реформ, ніж за попередні двадцять. URL: https://zik.ua/news/2018/12/13/dombrovskis_za_ostanni_5_rokiv_ukraina_provela_bilshe_reform_nizh_za_1469063 (дата звернення: 22.12.2019).
9. Дробот С. Держборг України – проблема на \$76 000 000 000 або \$1800 на кожного. Що варто знати? Перший аналітичний експлейнер. URL: <https://voxukraine.org/cards/debt/index.html> (дата звернення: 17.02.2020).
10. Дугин Александр. Приднестровье – авангард большой России. URL: <http://med.org.ru/article/3326> (дата звернення: 15.07.2016).
11. Интервью журналистам печатных средств массовой информации из стран – членов «Группы восьми». URL: <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24313> (дата звернення: 24.02.2020).
12. Індекс інфляції з 2000 по 2020 рр. URL: https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index (дата звернення: 29.01.2020).
13. Караганов С. Никому не нужны чудисца. URL: <http://www.russ.ru/Mirovaya-povestka/Nikomu-ne-nuzhnye-chudischa> (дата звернення: 03.02.2020).
14. Крапивенко Д. Чи має Україна ознаки failed state. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/213645> (дата звернення: 11.02.2020).

15. Кузьо Т. Миру не буде. Зеленський не зможе покращити стосунки з Росією. URL: <https://gazeta.ua/blog/51743/miru-ne-bude-zelenskij-ne-zmozhe-pokraschiti-stosunki-z-rosiyye> (дата звернення: 23.05.2019).
16. Мінфін опублікував звіт про виконання Державного бюджету за 2019 рік. URL: <https://mof.gov.ua/uk/news/minfin-opublikuvav-zvit-pro-vikonannia-derzhavnogo-byudzhetu-za-2019-rik-2049> (дата звернення: 03.03.2020).
17. НБУ назвав найприбутковіші банки в 2019 році. URL: <https://minfin.com.ua/ua/deposits/articles/nbu-nazval-samy-pribylnye-banki-v-2019-godu/> (дата звернення: 27.02.2020).
18. Огляд економічної активності: зростання ВВП у 2019 році 3,3%. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=47ec59fe-4ca9-48db-8251-19763ee27db3&title=OgliadEkonomichnoiAktivnosti-ZrostanniaVvpU2019-Rotsi3-3-> (дата звернення: 17.02.2020).
19. Перепелиця Г.М. Українсько-російські відносини: між стратегічним партнерством та стратегічною залежністю. *Зовнішня політика України-2007: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. Щорічник / за ред. проф. Г.М. Перепелиці. К., 2008. С. 167–195.*
20. Пивоваров С. День Збройних сил України: від занепаду до відродження. URL: <https://hromadske.ua/posts/den-zbroinykh-syl-ukrainy> (дата звернення: 27.01.2020).
21. Путин – Бушу: “Україна – это не государство”. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2008/04/7/4437118/> (дата звернення: 7.04.2014).
22. Реформи, розпочаті за президента Порошенка, покращили життя українців – Фукуяма. URL: <https://prm.ua/reformi-v-ukrayini-rozpochato-za-poroshenkayih-treba-prodovzhati-fukuyama/> (дата звернення: 03.12.2020).
23. Родомський Р. Військовий бюджет-2019: Скільки Україна планує витратити на техніку і оборону. URL: <https://www.depo.ua/ukr/war/proekt-viyskovogo-byudzhetu-2019-skilki-ukrayina-planuye-vitratiti-na-tehniku-i-oboronu-tablicya-20180918839036> (дата звернення: 28.01.2020).
24. Родомський Р. Проект військового бюджету-2018: Скільки Україна планує витратити на техніку і оборону. URL: <https://www.depo.ua/ukr/war/viyskoviy-byudzhets-2018-skilki-ukrayina-vitratit-na-tehniku-i-oboronu-tablicya-20170919642417> (дата звернення: 28.01.2020).
25. Рост ВВП РФ в 2019 году замедлился до 1,3%. URL: <https://www.interfax.ru/business/693841> (дата звернення: 27.02.2020).
26. Сурков: мне интересно действовать против реальности. URL: <http://actualcomment.ru/surkov-mne-interesno-deystvovat-protiv-realnosti-2002260855.html> (дата звернення: 27.02.2020).
27. Суший О.В. Державотворення чи держава, яка не склалася, – український контекст? *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. 2014. Вип. 4–5. С. 65–78.*
28. Україна збільшила державний борг. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraina-velichila-gosudarstvenny-dolg-1556277676.html> (дата звернення: 29.01.2020).
29. Українські євробонди в євро купили інвестори із 25 країн світу – Мінфін. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/money/-ukrajinski-jevrobondi-v-jevro-kupili-investori-z-25-krajiv-svitu-minfin-1049895.html> (дата звернення: 14.07.2019).
30. Что будет, если Украина распадется? URL: <https://echo.msk.ru/programs/exit/33260/> (дата звернення: 06.11.2018).

31. 10 років тому Україна приєдналася до Світової організації торгівлі. URL: <http://www.hroniky.com/news/view/11913-10-rokiv-tomu-ukraina-pryiednalasia-do-svitovoi-orhanizatsii-torhivli> (дата звернення: 23.05.2018).
32. Direct Line with Vladimir Putin. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/54790> (дата звернення: 21.06.2017).
33. Economist Intelligence Unit democracy index 2006. URL: https://www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_TABLE_2007_v3.pdf (дата звернення: 07.02.2020).
34. European Military Strength (2020). URL: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing-europe.asp> (дата звернення: 05.03.2020).
35. GDP growth (annual %) – Ukraine. 1988 – 2018. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=UA> (дата звернення: 10.02.2020).
36. Ghahi A., Lockhart C. Fixing Failed States: A Framework for Rebuilding a Fractured World. Oxford: Oxford University Press, 2009. 254 p.
37. Helman G. B., Ratner S. R. Saving Failed States // Foreign Policy. Winter, 1992–1993. Vol. 89. P. 3–21
38. Foreign Policy Concept of the Russian Federation (approved by President of the Russian Federation Vladimir Putin on November 30, 2016). URL: https://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/2542248 (дата звернення: 18.12.2018).
39. “In the last 5 years, Ukraine has made more progress in reforms than in the previous 20 combined,” stated the Hon. Chrystia Freeland. URL: <https://rdo.in.ua/en/news/last-5-years-ukraine-has-made-more-progress-reforms-previous-20-combined-stated-hon-chrystia> (дата звернення: 21.01.2020).
40. Measuring Fragility. Risk and Vulnerability in 178 Countries. 2013. URL: <https://fragilestatesindex.org/> (дата звернення: 13.03.2020).
41. Measuring Fragility. Risk and Vulnerability in 178 Countries. 2015. URL: <https://fragilestatesindex.org/> (дата звернення: 13.03.2020).
42. Measuring Fragility. Risk and Vulnerability in 178 Countries. 2020. URL: <https://fragilestatesindex.org/> (дата звернення: 13.03.2020).
43. Meeting of the Valdai International Discussion Club. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/55882> (дата звернення: 25.10.2017).
44. Meeting of the Valdai International Discussion Club. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/58848> (дата звернення: 22.10.2018).
45. Menkiszak M. Rosja: państwo o napędzie naftowo-gazowym. *Rocznik Strategiczny 2005/06. Przegląd sytuacji politycznej, gospodarczej i wojskowej w środowisku międzynarodowym Polski*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2006. S. 211–233.
46. Miller P.D. Armed State Building: Confronting State Failure, 1898-2012. Ithaca: Cornell University Press, 2013. 264 p.
47. Rotberg R.I. When States Fail: Causes and Consequences. Princeton: Princeton University Press, 2004. 336 p.
48. The Economist Intelligence Unit’s Index of Democracy 2008. URL: <https://graphics.eiu.com/PDF/Democracy%20Index%202008.pdf> (дата звернення: 07.02.2020).
49. Vladimir Putin’s annual news conference. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/56378> (дата звернення: 18.12.2017).
50. Vladimir Putin’s annual news conference. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/59455> (дата звернення: 21.12.2018).

51. Zartman W. *Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority*. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1995. P. 1–14.

52. 2020 Military Strength Ranking. URL: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=ukraine (дата звернення: 05.03.2020).

References

1. Antonov A. A. *Bosniia i Gertsegovina kak nesostoiavsheesia gosudarstvo* [Bosnia and Herzegovina as a failed state]. URL: <https://www.twirpx.com/file/2000846/> (accessed 11.02.2020).
2. Boris Yeltsin ob Ukraine [Boris Yeltsin about Ukraine]. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/761674> (accessed 16.11.2018) [in Russian].
3. VVP Ukrainy vpav na 9,9% v 2015 rotsi [Ukraine's GDP fell by 9,9% in 2015]. URL: <https://dt.ua/ECONOMICS/vvp-ukrayini-vpav-na-9-9-v-2015-roci-203151.html/> (accessed 16.01.2020) [in Ukrainian].
4. Velyka Brytaniia oholoshuie proiekt na £9 mln dlia rozvytku nezaleznykh ZMI v Ukraini [The UK announces a £9 million project to develop independent media in Ukraine]. URL: <https://ukrainepravo.com/news/international/velyka-brytaniya-ogoloshuye-proekt-na-9-mln-dlya-rozvytku-nezaleznykh-zmi-v-ukrayini/> (accessed 10.07.2019) [in Ukrainian].
5. Gerasimov V. Tsennost nauki v predvidenii. Novyye vyzovy trebiut pereosmyslit formy i sposoby vedeniia boyevykh deystviy [The value of science in foresight. New challenges require rethinking the forms and methods of warfare]. URL: <https://www.vpk-news.ru/articles/14632> (accessed 11.02.2015) [in Ukrainian].
6. Hurak I. (2019). *Amerykanskyi Chynnyk u Politytsi Ukrainy* [An American Factor in Ukraine's Policy]. *Ukrainian-Polish relations in the context of hybrid security threats: monograph* / [V. Baliuk, M. Doroshko, V. Kopyyka and others]; ed. V. Baliuk, M. Doroshko. Kyiv: Nika-Tsentr; Lublin: UMKS, 2019. 280 p. [in Ukrainian].
7. Hurak I. (2019). *Ukraina Na Shliakhu do ES v Chasy Prezydenstva Viktora Yushchenka: Period Vtrachenykh Mozhlyvostei chy Pomirkovanyi Postup u Skladnykh Heopolitychnykh Obstavynakh?* [Ukraine on its Way to the EU During Viktor Yushchenko's Presidency: a Period of «Lost Opportunities» or Moderate Progress in Difficult Geopolitical Circumstances?] *Scientific notes of the Institute of political and ethnonational research named after I. F. Kuras of the NAS of Ukraine*. 2019. No. 2 (98). P. 281–298 [in Ukrainian].
8. Dombrovskis: Za ostanni 5 rokiv Ukraina provela bilshe reform, nizh za poperedni dvadtsiat [Dombrovskis: Over the past 5 years, Ukraine has carried out more reforms than in the previous twenty]. URL: https://zik.ua/news/2018/12/13/dombrovskis_za_ostanni_5_rokiv_ukraina_provela_bilshe_reform_nizh_za_1469063 (accessed 22.12.2019) [in Ukrainian].
9. Drobot S. Derzhborh Ukrainy – problema na \$76 000 000 000 abo \$1800 na kozhnoho. Shcho varto znaty? Pershyi analitychnyi ekspleiner [Ukraine's government – a problem for \$76,000,000,000 or \$1,800 for each person. What is to be known? First analytical explainer]. URL: <https://voxukraine.org/cards/debt/index.html> (accessed 17.02.2020) [in Ukrainian].
10. Dugin A. Pridnestrovye – avangard bolshoy Rossii [Transnistria is the vanguard of Great Russia]. URL: <http://med.org.ru/article/3326> (accessed 15.07.2016) [in Russian].
11. Interviu zhurnalistam pechatnykh sredstv massovoy informatsii iz stran – chlenov «Gruppy vosmi» [Interviews with print media journalists from the Group of eight member countries]. URL: <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24313> (accessed 24.02.2020) [in Russian].
12. Indeks inflitsii z 2000 po 2020 [Inflation index from 2000 to 2020]. URL: https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index (accessed 29.01.2020) [in Ukrainian].
13. Karaganov S. Nikomu ne nuzhnyye chudishcha [Nobody wants monsters]. URL: <http://www.russ.ru/Mirovaya-povestka/Nikomu-ne-nuzhnye-chudischa> (accessed 03.02.2020) [in Russian].
14. Krapyvenko D. Chy maie Ukraina oznaky failed state [Does Ukraine have signs of failed state]. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/213645> (accessed 11.02.2020) [in Ukrainian].

15. Kuzio T. Myru ne bude. Zelenskyi ne zmozhe pokrashchyty stosunki z Rosiieiu [There will be no peace. Zelensky will not be able to improve relations with Russia]. URL: <https://gazeta.ua/blog/51743/miru-ne-bude-zelenskij-ne-zmozhe-pokraschiti-stosunki-z-rosiyeiu> (accessed 23.05.2019) [in Ukrainian].
16. Minfin opublikuvav zvit pro vykonannia Derzhavnogo biudzhetu za 2019 rik [The Ministry of Finance has published a report on the implementation of the State budget for 2019]. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_opublikuvav_zvit_pro_vikonannia_derzhavnogo_biudzhetu_za_2019_rik-2049 (accessed 03.03.2020) [in Ukrainian].
17. NBU nazvav naiprybutkovishi banky v 2019 rotsi [The NBU named the most profitable banks in 2019]. URL: <https://minfin.com.ua/ua/deposits/articles/nbu-nazval-samyepribylnye-banki-v-2019-godu/> (accessed 27.02.2020) [in Ukrainian].
18. Ohliad ekonomichnoi aktyvnosti: zrostantia VVP u 2019 rotsi 3,3% [Overview of economic activity: GDP growth in 2019 3.3%]. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=47ec59fe-4ca9-48db-8251-19763ee27db3&title=OgliadEkonomichnoiAktivnosti-ZrostantiaVvpU2019-Rotsi3-3-> (accessed 17.02.2020) [in Ukrainian].
19. Perepelytsia H. M. Ukrainsko-rosiiski vidnosyny: mizh stratehichnym partnerstvom ta stratehichnoiu zalezhnistiu [Ukrainian-Russian relations: between strategic partnership and strategic dependence]. *Ukraine's foreign policy-2007: strategic assessments, forecasts and priorities. Yearbook* / ed. prof. H. M. Perepelytsia. K., 2008. P. 167–195 [in Ukrainian].
20. Pyvovarov S. Den Zbroinykh syl Ukrainy: vid zanepadu do vidrozhennia [Day of the Armed Forces of Ukraine: from decline to rebirth]. URL: <https://hromadske.ua/posts/den-zbroinykh-syl-ukrainy> (accessed 27.01.2020) [in Ukrainian].
21. Putin – Bushu: «Ukraina – eto ne gosudarstvo» [Putin to Bush: «Ukraine is not a state»]. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2008/04/7/4437118/> (accessed 7.04.2014) [in Russian].
22. Reformy, rozpochati za prezydenta Poroshenka, pokrashchyly zhyttia ukraintziv – Fukuiama [Reforms initiated under President Poroshenko have improved the lives of Ukrainians – Fukuyama]. URL: <https://prm.ua/reformi-v-ukrayini-rozpochato-za-poroshenka-yih-treba-prodovzhiti-fukuyama/> (accessed 03.12.2020) [in Ukrainian].
23. Rodomskyi R. Viiskovy biudzhets-2019: Skilky Ukraina planuye vytratyty na tekhniku i oboronu [Defense budget-2019: how much does Ukraine plan to spend on equipment and defense]. URL: <https://www.depo.ua/ukr/war/proekt-viyskovogo-byudzhetu-2019-skilki-ukrayina-planuye-vitratiti-na-tehniku-i-oboronu-tablicya-20180918839036> (accessed 28.01.2020) [in Ukrainian].
24. Rodomskyi R. Proiekt viiskovoho biudzhetu-2018: Skilky Ukraina planuye vytratyty na tekhniku i oboronu [Draft Defense budget 2018: how much does Ukraine plan to spend on equipment and defense]. URL: <https://www.depo.ua/ukr/war/viyskoviy-byudzhets-2018-skilki-ukrayina-vitratiti-na-tehniku-i-oboronu-tablicya-20170919642417> (accessed 28.01.2020) [in Ukrainian].
25. Rost VVP RF v 2019 godu zamedlilsia do 1,3% [Russia's GDP Growth slowed to 1.3% in 2019]. URL: <https://www.interfax.ru/business/693841> (accessed 27.02.2020) [in Russian].
26. Surkov: mne interesno deystvovat protiv realnosti [Surkov: I am interested in acting against reality]. URL: <http://actualcomment.ru/surkov-mne-interesno-deystvovat-protiv-realnosti-2002260855.html> (accessed 27.02.2020) [in Russian].
27. Sushyi O. (2014). Derzhavotvorennia chy derzhava, yaka ne sklalasia, – ukrainsyi kontekst? [State Formation or Failed State – Ukrainian Context?] *Scientific notes of the Institute of political and ethnonational research named after I. F. Kuras*, vol. 4–5. Pp. 65–78 [in Ukrainian].
28. Ukraina zbilshyla derzhavnyi borh [Ukraine's governmental debt has increased]. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraina-uvlichila-gosudarstvennyy-dolg-1556277676.html> (accessed 29.01.2020) [in Ukrainian].
29. Ukrainski yevrobondy v yevro kupyly investory iz 25 krain svitu – Minfin [Ukrainian Eurobonds in euros were bought by investors from 25 countries – Ministry of Finance]. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/money/-ukrajinski-jevrobondi-v-jevro-kupili-investori-z-25-krajinsvitu-minfin-1049895.html> (accessed 14.07.2019) [in Ukrainian].

30. Chto budet, yesli Ukraina raspadetsia? [What will happen if Ukraine breaks up?] URL: <https://echo.msk.ru/programs/exit/33260/> (accessed 06.11.2018) [in Russian].
31. 10 rokiv tomu Ukraina pryiednalsia do Svitovoi orhanizatsii torhivli [10 years ago Ukraine joined the World Trade Organization]. URL: <http://www.hroniky.com/news/view/11913-10-rokiv-tomu-ukraina-pryiednalsia-do-svitovoi-orhanizatsii-torhivli> (accessed 23.05.2018) [in Ukrainian].
32. Direct Line with Vladimir Putin. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/54790> (accessed 21.06.2017).
33. Economist Intelligence Unit democracy index 2006. URL: https://www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_TABLE_2007_v3.pdf (accessed 07.02.2020).
34. European Military Strength (2020). URL: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing-europe.asp> (accessed 05.03.2020).
35. GDP growth (annual %) – Ukraine. 1988 – 2018. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=UA> (accessed 10.02.2020).
36. Ghahi A., Lockhart C. (2009). Fixing Failed States: A Framework for Rebuilding a Fractured World. Oxford: Oxford University Press. 254 p.
37. Helman G. B., Ratner S. R. (1992–1993) Saving Failed States // Foreign Policy. Winter. Vol. 89. P. 3–21
38. Foreign Policy Concept of the Russian Federation (approved by President of the Russian Federation Vladimir Putin on November 30, 2016). URL: https://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/2542248 (accessed 18.12.2018).
39. “In the last 5 years, Ukraine has made more progress in reforms than in the previous 20 combined,” stated the Hon. Chrystia Freeland. URL: <https://rdo.in.ua/en/news/last-5-years-ukraine-has-made-more-progress-reforms-previous-20-combined-stated-hon-chrystia> (accessed 21.01.2020).
40. Measuring Fragility. Risk and Vulnerability in 178 Countries. 2013. URL: <https://fragilestatesindex.org/> (accessed 13.03.2020).
41. Measuring Fragility. Risk and Vulnerability in 178 Countries. 2015. URL: <https://fragilestatesindex.org/> (accessed 13.03.2020).
42. Measuring Fragility. Risk and Vulnerability in 178 Countries. 2020. URL: <https://fragilestatesindex.org/> (accessed 13.03.2020).
43. Meeting of the Valdai International Discussion Club. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/55882> (accessed 25.10.2017).
44. Meeting of the Valdai International Discussion Club. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/58848> (accessed 22.10.2018).
45. Menkiszak M. (2006). Rosja: państwo o napędzie naftowo-gazowym [Russia: an oil and gas driven state]. *Rocznik Strategiczny 2005/06. Przegląd sytuacji politycznej, gospodarczej i wojskowej w środowisku międzynarodowym* Polski. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar. S. 211–233 [in Polish].
46. Miller P.D. (2013). Armed State Building: Confronting State Failure, 1898-2012. Ithaca: Cornell University Press. 264 p.
47. Rotberg R.I. (2004). When States Fail: Causes and Consequences. Princeton: Princeton University Press. 336 p.
48. The Economist Intelligence Unit’s Index of Democracy 2008. URL: <https://graphics.eiu.com/PDF/Democracy%20Index%202008.pdf> (accessed 07.02.2020).
49. Vladimir Putin’s annual news conference. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/56378> (accessed 18.12.2017).
50. Vladimir Putin’s annual news conference. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/59455> (accessed 21.12.2018).
51. Zartman W. (1995). Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority. Boulder, CO: Lynne Rienner. P. 1–14.
52. 2020 Military Strength Ranking. URL: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=ukraine (accessed 05.03.2020).

Hurak Ihor, Zaliska Antonina Russian leadership efforts to discredit Ukraine as a “failed state”: economic and political dimensions

The concept of “failed state” was introduced into scientific terminology in the early 90's of the twentieth century. In this way scientists defined states that had lost their subjectivity on the international arena and were not able to carry out the state administration on their own territory. Usually, these were countries with ongoing internal conflicts, where state bodies could not perform their inherent functions, and negative phenomena were manifested in the economic and social spheres, therefore these countries were considered “incapable”.

After the Pomarancheva revoliutsiia (Orange revolution) and the establishment of pro-western political elites in Ukraine, the official Kremlin increased its efforts to discredit the Ukrainian state in the international arena. To secure the “failed state” reputation for Ukraine, representatives of Russian political elites spread false information about Ukrainian authority losing control over the processes within the state and growing tyranny. At the meeting with the American President Vladimir Putin even said that “...Ukraine is not even a state!”. After the Revoliutsiia Hidnosti (Revolution of Dignity) and the annexation of Crimea, the next stage of the Kremlin's propaganda manipulations has begun. Interesting enough is the fact that in a situation when Russian aggression caused greater losses for the Ukrainian economy than the global economic crisis of 2008-2009, it is still the Kremlin which cynically tries to use the deterioration of the socio-economic situation of Ukraine to discredit it. At the same time, the Russian leadership deliberately does not take into account the improvement of the economic situation for Ukrainians over the past years and ignores the fact that according to the index of fragility of States, Ukraine holds a better position than the Russian Federation.

Thus, despite the Russian aggression and the problems caused by it, Ukraine shows positive dynamics in terms of development. Indicators of this development, as well as the results of authoritative international ratings, testify that open and veiled statements of the official Moscow about “insolvency” of Kyiv are the Kremlin leadership's propaganda manipulations that are devoid of the factual background, in order to weaken the international authority of the Ukrainian state.

Keywords: Ukraine, Russian Federation, “failed state”, Vladimir Putin.